

Nederland als waterstofkoploper

Actieplan VVD & D66 - April 2022

Waterstof is sleutel naar duurzame toekomst

Waterstof wordt een van de belangrijkste duurzame energiedragers van de toekomst. Dankzij waterstof kunnen we een groot deel van onze industrie en het zware transport verduurzamen. Nederland heeft alles in huis om een grote speler te worden op het gebied van waterstof. We hebben vanwege de Noordzee een enorme potentie voor elektrolyse – het produceren van waterstofuit duurzame bron. Daarnaast ligt er al een nationale gasinfrastructuur en hebben we vanwege het aardgas cruciale kennis en kunde in huis voor het bouwen van een waterstofeconomie. Ook biedt het een kans om via onze kennisinstellingen en technische universiteiten deze kennis uit te bouwen en tewerken aan prachtige innovaties voor de toepassing van waterstof in een schone economie. Nederland heeft bovendien de bedrijven en de knappe koppen die staan te popelen om er grootschalig mee aan de slag te gaan.

Toch zien we dat Nederland deze grote potentie nog onvoldoende benut. Terwijl landen om ons heen al flinke stappen hebben gezet, zijn grote investeringen in de Nederlandse waterstofeconomie nog nauwelijks op gang gekomen. Daarom is het tijd voor ambitie en daadkracht vanuit de regering. Via onderstaand actieplan geloven wij dat Nederland in 2030 leidend in Europa gaat zijn op het gebied van waterstof. Daarmee worden we minder afhankelijk van Rusland, verduurzamen we Nederland en verstevigen we de Nederlandse economie. Schouders eronder!

“Met dit plan zorgen we ervoor dat Nederland sneller onafhankelijk wordt van onvrije landen zoals Rusland en op waterstof een leidende rol kan pakken in Europa”, zegt Silvio Erkens (VVD). “We gaan hiermee een serieuze stap zetten in de verduurzaming van Nederland. Dat is goed voor het klimaat en voor burgers en bedrijven.”

Ook Raoul Boucke (D66) wil dat er vaart gemaakt wordt: “We willen dat Nederland in de toekomst helemaal draait op schone energie. Want dat is goed voor het klimaat, en voor onze banen. Maar dan moet er wel een schep bovenop. Laten we nu op grote schaal investeren in waterstof, zodat we de industrie in Nederland echt kunnen vergroenen. De kansen liggen er, aan de slag!”

Samenvatting van de actiepunten:

1. Verdubbel het doel voor 2030 naar 8 GW nationale productie en stel een importdoel van 4 GW import in 2030
2. Zorg dat de geproduceerde waterstof afgenomen wordt door de Nederlandse industrie
3. Koppel de verdere uitrol van wind-op-zee aan waterstofproductie
4. Zorg dat er helderheid komt over de subsidieverlening en stel deze uiterlijk voorjaar 2023 open
5. Geef helderheid over de toekomstige ontwikkeling van infrastructuur
6. Creëer helderheid over de marktordening voor de opschalingsfase van de waterstofeconomie
7. Zorg voor een programma-aanpak vergelijkbaar met de deltawerken en zorg voor regie

Punt 1: Stel harde minimumdoelen van 8 GW nationale productie en 4 GW import in 2030

In het Klimaatakkoord (2019) heeft Nederland de ambitie gesteld om in 2030 3-4 GW aan geïnstalleerd vermogen te hebben voor waterstofproductie via elektrolyse. Sinds het maken van het Klimaatakkoord is er veel veranderd. Het nieuwe coalitieakkoord verhoogt de nationale ambities op het gebied van het tegengaan van klimaatverandering. Onze afhankelijkheid van Rusland heeft de noodzaak tot energie-onafhankelijkheid verder verhoogd. Daarnaast komt het Europese Fit-for-55 pakket met aanvullende ambities voor het gebruik van groene waterstof. De doelen voor waterstofproductie moeten dan ook omhoog om de markt echt van de grond te krijgen. We moeten niet wachten op helderheid uit Europa maar al anticiperen. Anders verliezen we kostbare jaren.

Na een rondgang bij marktpartijen en andere stakeholders stellen wij een verdubbeling voor naar 8 GW aan geïnstalleerd vermogen voor nationale waterstofproductie. Daarbij stellen we een hard doel van 4 GW aan groene waterstofimport. Dit lijkt haalbaar aangezien er al een projectpijplijn is van bijna 9 GW in Nederland. Fors hoger dan de huidige doelstelling. Daarom is een verdubbeling van de taakstelling nodig om de markt van de grond te krijgen. Als er immers een bepaalde schaal wordt bereikt dan moeten de randvoorwaarden op het gebied van wet- en regelgeving en infrastructuur op orde zijn. Dat betekent dat minder overheidssturing nodig zal zijn in de toekomst.

Voor waterstof import willen we samenwerking met andere Europese landen, met name met onze buurlanden België en Duitsland. De provincies Zeeland en Groningen zullen hier een belangrijke rol in spelen en moeten actief betrokken worden bij het halen van deze doelstelling.

Punt 2: Zorg dat de geproduceerde waterstof afgenomen wordt door de Nederlandse industrie

We gebruiken in Nederland momenteel veel fossiele brandstoffen. De Nederlandse industrie en zware transportsector moet ook ambitieus aan de slag met verduurzaming. De overheid moet zorgen dat de benodigde vraag en het aanbod bij elkaar komen, waarbij waterstof wordt ingezet op de plekken waar dit het hardst nodig is. Met een waterstofladder kan in kaart worden gebracht welke afnemers als eerste aangesloten worden op het waterstofnetwerk. Hierbij denken wij in eerste instantie voornamelijk aan de zware industrie en het zware transport.

Door deze ladder vermindert de noodzaak tot subsidie omdat producten zekerheid hebben over de afname van hun product. We weten immers dat de grote industrie ook waterstof nodig gaat hebben. De overheid kan dit bijvoorbeeld via maatwerkafspraken met de industrie vastleggen.

Daarnaast verplicht het fit-for-55 pakket ook dat er in brandstofproductie schone waterstof toegepast gaat worden. Nederland kent een grote rol als brandstoffenproducent én als doorvoerland. Een voorstel voor het verder doortrekken op een passende manier van de al bestaande jaarverplichting (nu voor 2023 en 2024) bij het gebruik van hernieuwbare waterstof voor de productie van brandstoffen waar elektrificatie geen optie is, lijkt ons dan ook een slimme route om verder de vraag naar waterstof te stimuleren.

Punt 3: Koppel de verdere uitrol van wind-op-zee aan waterstofproductie

De komende jaren zal de duurzame waterstofproductie grotendeels moeten komen uit de uitrol van wind-op-zee. Een toenemend deel van wind-op-zee kan immers niet tijdig aangesloten of gebruikt worden op het vastlopende elektriciteitsnet. De opbrengsten van deze windparken direct inzetten voor waterstofproductie kan een versnelling mogelijk maken. Concreet stellen we daarom voor om offshore waterstofwindkavels te bouwen waarbij windproductie direct wordt geormerkt voor waterstofproductie.

Daarnaast moet er ingezet worden op gecombineerde wind-waterstof tenders. We moeten al verder kijken naar 2035 en 2040, zodat er vooruitgewerkt kan worden. Hierbij wordt ook ingezet op continue kostendaling van waterstofproductie. Het doel moet zijn dat na 2030 subsidievrij geproduceerd kan gaan worden. Daarnaast moet er ook ingezet worden op offshore elektrolyse. Offshore elektrolyse vergt immers geen onmiddellijke aansluiting op ons elektriciteitssysteem. Hierbij kan de waterstof direct op de Noordzee geproduceerd worden en aan land gebracht worden via bestaande gasinfrastructuur. Hiermee zetten we in op de natuurlijke sterktes van Nederland als waterstofland. De mogelijkheid om direct in windmolens waterstof te produceren onderzoeken we ook verder.

Punt 4: Zorg dat er helderheid komt over de subsidieverlening en stel deze uiterlijk voorjaar 2023 open

De Nederlandse financiering van groene waterstof staat niet in verhouding tot de gestelde ambities. De nieuwe coalitie heeft besloten om boter bij de vis te doen. In het coalitieakkoord is afgesproken om €15 miljard euro uit te trekken voor de opschaling van hernieuwbare energiedragers. Een substantieel deel daarvan wordt ingezet om de waterstofeconomie van de grond te krijgen.

Waterstof kwam daarnaast onvoldoende aan bod via de SDE++ die op basis van kosteneffectiviteit werkte. Voor nieuwe technieken is dat nog lastig, de kostendaling wordt immers bereikt door schaalgrootte te bereiken. Er moet daarom een nieuwe subsidieregeling komen voor waterstof, bijvoorbeeld via zogeheten Contracts for Difference. De miljarden in het coalitieakkoord voor waterstof zullen daaraan gekoppeld moeten worden. Als we dit jaar duidelijkheid creëren kan in voorjaar 2023 de regeling opengesteld worden en kunnen we echt aan de slag.

Alleen als zowel de productie, import, infrastructuur en afname in gelijk tempo kunnen groeien komt waterstof echt van de grond. Een subsidie instrument moet daar rekening mee houden.

Punt 5: Geef helderheid over de toekomstige ontwikkeling van infrastructuur

Om van Nederland de Europese koploper te maken is helderheid nodig. Helderheid op het gebied van infrastructuur, zodat bedrijven daar tijdig op kunnen inspelen. Momenteel wordt hier al hard aan gewerkt via het Programma Energiehoofdstructuur (PEH), de Provinciale Energiestrategie (PES), en het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK). Wij willen deze bestaande programma's benutten en versterken.

Er is een aantal zaken waarover de overheid helderheid voor ná 2030 moet creëren.

Ten eerste moeten er een buisleidingstrajecten komen voor het vervoer van waterstof naar de grote Nederlandse industrieclusters. Gasunie en de Nederlandse overheid hebben daar al forse stappen in gezet. Tegelijkertijd moeten we ook al helderheid creëren over de verbindingen met Duitsland en België. De industrie in die landen zal ook waterstof nodig hebben, een mooie kans voor Nederland en ook voor de import via onze havens.

Ten tweede, moet er helderheid komen over op welke locaties we waterstof gaan produceren. De overheid moet samen met Gasunie en de netbeheerders locaties aanwijzen waar de productie mag plaatsvinden. Hierbij kan er rekening gehouden worden met de netcapaciteit als ook de infrastructuurplannen.

Als laatste moet er ook werk gemaakt worden van opslaglocaties voor waterstof. Die opslaglocaties kunnen als strategische reserves dienen voornoodsituaties. Dit kan via publiek-private partnerships van de grond komen.

Punt 6: Creëer helderheid over de marktordening voor de opschalingsfase van de waterstofeconomie

De marktordening bepaalt de rolverdeling tussen publiek en private partijen in de waterstofmarkt. Daar bestaat nu nog veel onzekerheid over, waardoor investeringen niet tijdig van de grond komen.

In Nederland zijn er zowel veel publieke als ook private partijen met de noodzakelijke ervaring en kennis om aan de slag te gaan. Ons voorstel is om de collectieve infrastructuur volledig in publieke handen te laten zijn. Daarbij is het wel van belang dat ze transparante eisen en tarieven hanteren voor het gebruik van deze infrastructuur, zodat er een gelijk speelveld is voor derde partijen.

De waterstofproductie kan aan de private sector overgelaten worden. Daar zit de investeringskracht en kunde om dit grootschalig van de grond te krijgen én om de kostendalingen te gaan realiseren die nodig zijn om waterstof grootschalig in te zetten. Concurrentie wordt aangemoedigd en daarmee versnellen we ook de noodzakelijke innovatie. Daarbij stellen we ook alleen eisen aan de kwaliteit van de waterstof maar niet aan de manier van opwek, zodat nieuwe technieken zich verder kunnen blijven ontwikkelen. Door deze heldere scheiding aan te brengen tussen productie en infrastructuur voorkomen we mogelijke belangenverstremming.

Punt 7: Zorg voor een programma-aanpak vergelijkbaar met de deltawerken en zorg voor regie

De Deltawerken waren een wonder van Nederlandse innovatie en vernuft. Dit complexe traject betrof vele jaren en had een heldere programmatische aanpak in lijn met onze eerdere punten. Aangezien we een versnelling behoeven van de opbouw van de waterstofeconomie, wellicht wel de grootste transitie binnen de complexe energietransitie, is samenwerking cruciaal. Daarom moet er een kennisprogramma komen waarin universiteiten, marktpartijen en overheden kennis delen en samenwerken aan projecten. Daarnaast moet er overzicht en regie komen op het aanpassen van alle relevante wet- en regelgeving die nodig is om de waterstoftransitie een succes te maken.